

Сергій РОСЛЯКОВ

кандидат мистецтвознавства,
доцент, директор Миколаївського обласного
художнього музею ім. В. Верещагіна

СИНТЕЗ СКУЛЬПТУРИ ТА АРХІТЕКТУРИ В ІНТЕР'ЄРАХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я ДОБИ ЕЛЛІНІЗМУ

***Анотація.** Стаття присвячена реконструкції інтер'єрів житлових будинків античних полісів Північного Причорномор'я доби еллінізму на прикладах осель Ольвії та Херсонеса. Розглянуті парадні приміщення: андрони та культові кімнати багатих будинків, а також окреме приміщення лазні. Відзначений високий рівень естетичного смаку мешканців античних полісів, вдале поєднання в оселях скульптури, мозаїки та архітектурного декору, що дозволяє говорити про синтез мистецтв у інтер'єрах житлових будинків за доби найвищого розквіту античної цивілізації на півдні України.*

***Ключові слова:** андрон, культ, синтез, мозаїка, архітектурний декор, композиція, скульптура.*

Метою статті є спроба автора, спираючись на археологічні матеріали, реконструювати загальну картину кількох інтер'єрів житлових будинків українського античного Причорномор'я, продемонструвати, яким чином взаємодіяли скульптура та мозаїка з архітектурою.

Важко уявити собі будь-яке античне місто без скульптури на вулицях, у храмах і громадських спорудах. Звісно, була присутня антична скульптура і в інтер'єрах приватних осель давніх греків, але про неї відомо значно менше, ніж про решту скульптур, розташованих у громадських місцях античного полісу. Зауважимо, що знахідок скульптур або їхніх фрагментів у будинках еллінів доволі багато, у тому числі мармурової, теракотової та металевої пластики, про що свідчать численні археологічні звіти. Вибраний період — доба еллінізму — триває в цьому регіоні від кінця IV до середини I ст. до н. е. і збігається з яскравим економічним розквітом більшості грецьких полісів — колоній Північного

Причорномор'я. Будівництво в полісах цієї доби також зазнає суттєвого розвитку, з'являються просторіші будинки, нові громадські споруди, значно покращується техніка виконання робіт і внутрішніх, і зовнішніх [1, 87]. Населення багатіє і підвищує вимоги до художнього оформлення власних осель.

Слід визначити, які приміщення в будинку прикрашали краще від решти. Були це парадні приміщення, де зустрічали гостей на чоловічій половині будинку: андроні (він же вітальня — діатерія), домашньому святилищі та кімнаті господаря будинку (таламосі). Далі йшли приміщення жіночої половини будинку — гінекея, менші за площею та стриманіші в оздобленні, хоча й численні. Слід відзначити, що житлові будинки регіону були меншими за розмірами порівняно з метрополією, вони поступалися і загальною площею, і кількістю приміщень будинкам Афін, Олінфа або Мілета.

Від кінця IV ст. до н. е. спостерігається період суттєвого підйому в економіці Ольвії — одного з провідних грецьких центрів Північного Причорномор'я. Особливістю цього полісу є його суто античний характер, тобто Ольвія, яка загинула в IV ст. н.е. ще за доби античної цивілізації, не має нашарувань пізніших часів. На відміну від Херсонеса або Пантикапея, які мають середньовічну історію, Ольвія постала перед ученим світом яскравим джерелом саме античної культури, про що й свідчать усі ольвійські артефакти.

Упродовж III ст. до н. е. в Ольвії ведеться будівництво громадського, культового і приватного житлового характеру. Територія міста досягає максимальних за всю його історію розмірів — близько 50 гектарів. На цій площі виділимо три будинки, матеріал яких дозволяє говорити про взаємні зв'язки різних видів образотворчого мистецтва в інтер'єрах приміщень.

У Верхньому місті на високому пагорбі біля кургану Зевса був житловий будинок (ЗК-1), від якого зберігся фундамент і велика кількість архітектурних і скульптурних фрагментів. Особливий інтерес дослідників викликала так звана "кімната з мозаїкою", яку ми вважаємо за андрон. Другий значний будинок цього часу був у Нижньому місті, на березі лиману Південного Бугу (НГФ — 2). Його відкрив Б.В. Фармаков-

ський на початку XX ст. Тут приміщення андрону також було вкрите мозаїкою. Третій будинок був у Верхньому місті, біля торговельного майдану — агори, має цікаві підвальні житлові приміщення, доволі характерні для житлового будівництва Північного Причорномор'я античної доби (Е — 10).

Ці три будинки мають різні архітектурні вирішення, але в них є і спільні риси, а саме — наявність архітектурного декору, різнобарвної штукатурки в приміщеннях, мозаїки та різних фрагментів високоякісної мармурової та теракотової скульптури. У Верхньому місті та в інших будинках поліса були знайдені різні фрагменти архітектурної теракоти з рельєфними зображеннями медузи, театральні маски, виконані в техніці рельєфу на блоках пісковика, капітелі пілястрів та ін. [2, 36].

Знахідки фрагментів пофарбованої штукатурки жовтого, блакитного, білого, чорного, але частіше яскраво-червоного кольорів красномовно свідчать про улюблені кольори, які знаходили застосування в інтер'єрах Ольвії доби еллінізму.

З позиції синтезу мистецтв звернемося до парадних кімнат у східній частині будинку ЗК-1, де головним приміщенням був андрон. Стіни його були пофарбовані в червоний колір, підлога вкрита мозаїкою з різнокольорової річкової гальки. Композиція мозаїки — квадратне поле з колом у центральній частині, яке було оточене рамкою у вигляді фризу. У центрі мозаїки малюнок не зберігся. У кутах квадрата розташовані пальмети, а над ними у вигляді фризу вузька смуга із зображеннями барсів і грифонів з левовими головами вздовж усього периметру поля. Усю композицію охоплював орнамент у вигляді хвилі. На південному боці від рамки з фігурами відходить до краю мозаїки вузька доріжка. Зазвичай такі доріжки на мозаїках у приміщеннях робили на місцях входу. Мозаїка композиції виглядає гармонійною та витонченою. Художник зумів поєднати в роботі прості геометричні форми з фігурами тварин і орнаментом. Стилiстично мозаїки Ольвії схожі до мозаїк грецького Олінфу [3, 209]. Орнаменти у вигляді хвилі, композиції з левами, грифонами, оленями часто зустрічаються в Олінфі, як і в інших полісах.

Оскільки розташування панелей для лежання біля стін не

дає можливість говорити про наявність скульптури вздовж стін андрону, швидше суто художньою прикрасою цього парадного приміщення була лише чудова мозаїка. Дуже мало ймовірна наявність скульптури в центрі приміщення, оскільки вона перешкождала би спілкуванню під час трапези й дуже заважала б танцівницям, які повинні були розважати присутніх. Таким чином, мозаїка в цьому приміщенні взаємодіяла з архітектурним декором. Однак не виключаємо наявність скульптури в стінних нішах андрона, оскільки стіни приміщення не збереглися на повну висоту, а подібні прийоми розташування скульптури відомі з різних розкопок античних міст, у тому числі в Ольвії, Херсонесі, Пантікапеї. Повертаючись до андрону будинку ЗК-1 в Ольвії, слід відзначити його гармонійне художнє вирішення: червоного кольору стіни були поділені вертикальними білими пілястрами та підкреслені згори пластиком ліпного білого карнизу. Усе це дозволяло сконцентрувати увагу глядача на чудову світлу мозаїку на підлозі, яка була доступна погляду людей на панелях для лежання вздовж периметру андрона. Безперечно, інтер'єр був доповнений керамікою, світильниками, переносними столами тощо.

Надзвичайно важливим для характеристики античної культури Північного Причорномор'я є той факт, що в сусідньому приміщенні до андрона цього будинку були знайдені чудові мармурові голови Асклепія, Гігієї та Ерота. Вочевидь, поряд з андроном було розташоване культове приміщення.

Ці три скульптури відкрив і вперше опублікував Б.В. Фармаковський [4, 191], датувавши їх кінцем III ст. до н. е. і вважаючи роботою майстрів славетної александрійської школи доби еллінізму [4, 204]. Ці чудові скульптури зберігаються в Державному Ермітажі й вони варті того, щоби до них звернутися знову.

Голова Гігієї — доньки бога лікування Асклепія — це ідеалізований жіночий образ “типу Праксителя”, який містить вплив пластики IV ст. до н. е. Матеріал скульптури — пароський мармур. У голови відсутні ніс, є певні пошкодження на обличчі, проте доволі високе чоло і загальний обрис обличчя зроблені настільки ніжно й м'яко, що відразу нагадують про школу великого Праксителя і вказують на значну майстерність невідомого скульптора.

Голова Асклепія, швидше парна до голови Гігієї, образ не менш ідеалізований, не індивідуальний. У цьому образі з особливою силою висловлена експресивність: зламані під кутом надбрівні дуги, широко розплющені очі, напіввідкритий рот, сплутане волосся — усе це підкреслює напругу, навмисно надану образу післяскопівської школи.

Третьою скульптурою, яку була знайшов Б.В. Фармаковський у цьому приміщенні, є голова Ерота з пентелійського мармуру. Образ Ерота передає риси хлопця, що посміхається, з доволі довгим волоссям, зібраним вгорі у вузол. Голові Ерота не властиві ті повні дитячі форми, що з'являються в місцевості більшості давньогрецьких майстрів від II ст. до н. е. і відображають вплив славетного скульптора Боефа. Відповідно до нашого власного датування голови Ерота першою половиною III ст. до н. е. виходить, що скульптура Ерота старша від скульптур Гігієї та Асклепія. Тому не можна говорити про їхнє спільне походження [5, 414]. І за розмірами голова Ерота більша: висота голови Ерота — 15,3 см, висота голови Асклепія — 13 см, а голови Гігієї — 11 см. Проте загалом розміри трьох скульптур були приблизно однакові й досягали в непошкодженому стані висоти 79 — 80 см [4, 192-193]. Можливою, скульптура Ерота була придбана раніше від решти. Але немає сумнівів, що всі скульптури входили до внутрішнього культового комплексу і склали основну частину вівтаря, який, відповідно до датування скульптур, вже існував у другій половині III ст. до н. е. Можливо, формувався цей культовий комплекс поступово в багатих житлових будинках Ольвії та інших полісів Північного Причорномор'я вже від середини III ст. до н. е.

Стіни в культовому приміщенні були пофарбовані в чорний та білий кольори: нижня частина у вигляді невисокої цокольної панелі пофарбована чорним кольором, решта частина стіни — білим кольором. Жертовник, ймовірно, був мармуровим, оскільки в багатих будинках Ольвії знайдені мармурові жертовники та вівтарі. Ймовірно, біля вівтаря, що займав центральну частину приміщення, і стояли на невисоких подіумах скульптури Асклепія, Гігієї та Ерота. У цій кімнаті були й інші статуетки, присвячені богам, з теракоти або мармуру. Для не-

заможних будинків вітварі виробляли з вапняку або пісковикю.

Звернемося до другого багатого будинку Ольвії цього часу — житлового будинку № 2 ділянки Нижнього міста Б. Фармаковського. Цей будинок можна вважати одним з найбагатших будівель доби еллінізму. Він набагато більший за площею від будинків Верхнього міста (за винятком будинків ЗК—1 і ЗК—2). Час його спорудження — III — II ст. до н.е., належить до ордерного типу (збереглися нижня частина дорійської колони, а також її барабан). Будинок НГФ—2 займає північну половину кварталу, має повний перистиль і П— подібне розташування закритих приміщень. Будинок НГФ—2 поки є єдиним у Ольвії зразком елліністичного перистильного будинку.

Вхід у будинок відкривався через передній портик — протирон, який з обох боків мав колони, у внутрішній двір. У нього виходили і решта приміщень. Кімнати північної половини будинку мали житлові підвальні приміщення. Приміщення навпроти праворуч від входу були суто господарськими.

Реконструкція перистильного двору показує, що з усіх боків двір був оточений колонами дорійського ордеру. У центрі двору, що відповідало давньогрецьким традиціям, мав бути вітвар.

Доволі цікавим у цьому багатому будинку було приміщення андрона, де місця панелей для лежання були відокремлені каналами для видалення води з підлоги після миття [6, 56]. Підлога андрона — килимова мозаїчна композиція, що складалася з ромбів з хрестами всередині, яка по периметру була обведена смугами з плетеного меандру та орнаменту із зображенням хвилі. Мозаїка складена з різнокольорової річкової гальки. Композиція цієї мозаїки порівняно з мозаїкою андрона будинку ЗК—1 простіша, проте вона виглядає цілком гармонійною та красивою завдяки влучному використанню класичних давньогрецьких орнаментів. У цьому ж приміщенні знайдена значна кількість штукатурки червоного кольору, аналогічні червоній штукатурці з андрона будинку ЗК—1.

Серед інших приміщень слід відзначити культову кімнату, в якій були знайдені вітвар і жіноча мармурова голівка, що належала високому рельєфу. Голівка була знайдена ще 1955 р. на ділянці Нижнього міста Б. Фармаковським в шарі III — II ст.

до н.е. і зараз зберігається в музеї заповідника в с. Парутино. Зображена молода жінка з вузькими мигдалевидними очима, м'якими контурами щоки, тонко проробленим підборіддям і повною шиєю, перерізаною глибокою поперечною зморшкою. Волосся розділене посередині проділом і скріплене стрічкою, маленькими пасмами зачесане назад і зібране у великий вузол. Висота обличчя складає 9 см, що дозволяє реконструювати повну висоту скульптури в 70 см. Уперше опублікував цей артефакт В.В. Лапін [7, 83], який вважав скульптуру прикрасою ніші, оскільки тильний бік скульптури майже не має слідів обробки і, яка, ймовірно, не була призначена для огляду. Це так, але, на нашу думку, фрагмент становить високий рельєф, що переходить у круглу скульптуру. Це особливо помітно при погляді збоку. Відтак рельєф мав розташовуватися або в спеціальній ніші, або біля стіни навпроти входу до культової кімнати. Без сумніву, цей рельєф був головною окрасою культового комплексу. У тому приміщенні знайдені фрагменти штукатурки білого кольору та фрагменти ліпного карниза. Приблизно так виглядали й інші культові комплекси в багатих приватних оселях Ольвії доби еллінізму.

Культові приміщення менш багатих господарів демонструє будинок Е-10 на південно-західній ділянці від агори у Верхньому місті. У підвалі цього будинку був знайдений арсенал знахідок: мармуровий рельєф Кібели, що сидить на троні й тримає у лівій руці тимпан, а у правій — жертвовну чашу, два вапнякові жертвовники з вирізаними валиками у верхній і нижній частинах, теракотова голова Деметри, кілька архітектурних деталей, у тому числі капітель колони та фрагмент карниза [8, 172]. Поряд з цим приміщенням у підвалі була знайдена теракота із зображенням Кори зі слідами білої фарби.

У тому, що культове приміщення розташоване в підвалі, немає нічого дивного, оскільки в Ольвії існувала давня традиція розташування житлових приміщень у підвалах, що було пов'язано з доволі суворим кліматом півночі для вихідців з півдня. Важливо те, що мармуровий рельєф Кібели значно нижчий за якість, ніж мармурові скульптури з будинків ЗК—1 або НГФ—2. Можливо, цей рельєф взагалі був виконаний

в Ольвії. Обидва жертovníки виконані з вапняку, матеріалу, який був не дуже характерний для грецьких майстрів. Серед знахідок цього приміщення можна відзначити капітель колони. Якщо вона опинилася в приміщенні не випадково, то повинна була увінчувати колону, яка облаштувала вхід до культового приміщення. Карниз, незважаючи на його простий профіль, доволі красивий, доречно прикрашав приміщення святилища, надаючи йому строгий та закінчений вигляд.

У західній частині будинку Е—10, у наземному приміщенні № 8 вдалося знайти частину мозаїки 1,5 x 1,0 м, матеріалом для якої була річкова галька на вапняковому розчині. На крок на захід від мозаїки була знайдена мармурова скульптура Артеміди, що йде, а також знайдені частин архітектурних деталей — вапняковий тригліф 40 x 25 x 15 см, вапнякова плита з рельєфною розеткою, фрагмент керамічної ови [9, 56]. Безумовно, це приміщення андрона. Але, на відміну від андронів будинків ЗК—1 та НГФ—2, зустрічаємо в цьому приміщенні мармурову скульптуру високої якості.

Мармурова статуя Артеміди в непошкодженому стані сягала висоти 70 см, що легко розраховується завдяки фрагменту, що зберігся, висотою 43 см. Скульптура виконана з дрібнозернистого мармуру, ймовірно, пароського походження. Вочевидь, скульптура становить частину складнішої і більш розвинутої композиції. Про це свідчить уламок мармуру, що виходить з лівого стегна богині. Ймовірно, було ще зображення собаки або кози, тобто тварин, які здебільшого були супутниками Артеміди. Слід відзначити чудову пластику скульптури, яка за експресією та якістю обробки матеріалу відповідає добі еллінізму.

Безсумнівно, скульптура такої високої якості була художньо-композиційним центром головного приміщення в будинку. Вона була встановлена в куті приміщення навпроти входу в андрон і чудово гармоніювала з архітектурою та відносно невисокими стелями. Неважко уявити собі, як “оживав” білий мармур на тлі стін червоного кольору. Червоні стіни потребували скульптуру білого кольору і навпаки. На нашу думку, це є одним з найяскравіших зразків взаємозалежності та взаємопроникнення різних видів мистецтва.

Скульптура Артеміди була встановлена на подіумі, який не мав перевищувати півметра, щоби статуя не “загубилась” серед місць для лежання, але і надто не домінувала в приміщенні. Не такий багатий, як господар будинку ЗК—1 або НГФ—2, власник будинку Е—10 не втримався від спокуси вразити гостей коштовною імпортованою з метрополії скульптурою.

Загалом описи андронів і культових приміщень у трьох будинках схожі між собою. Слід відзначити, що не тільки у відзначених, але і в багатьох інших приміщеннях приватних житлових будинків Ольвії була знайдена скульптура. Так, серед артефактів у внутрішніх приміщеннях житлових будинків знайдена чудова мармурова група: жінка в хітоні та гіматії, що стоїть, а поряд з нею дитина з птахом в руках [10, 30]. Були й інші знахідки, наприклад, мармурова статуетка дівчини з птахом. В обох останніх випадках маємо справу з дітьми, що тримають на руках гуску. Цей птах вважався у давніх греків символом домашнього вогнища та родинного затишку. Така мармурова скульптура була призначена для кімнат гінекею, тобто на жіночій половині будинку.

Чудовим зразком оформлення інтер'єрів грецьких лазень слід вважати приміщення для миття в заможному елліністичному будинку Херсонеса. Цей грецький поліс також переживає час бурхливого економічного розквіту у добу еллінізму. Широко відома мозаїка з лазні будинку доби еллінізму із зображенням двох оголених жінок біля мармурового лутерія [11, 122]. Чудова мозаїка дає можливість одночасно уявити загальний вигляд лазні та аналізувати наявність складного декоративного мармурового обладнання в ній. І хоча лутерій не можна зарахувати до скульптури, але елементи скульптури часто-густо таки зустрічаються на фрагментах мармурових грецьких меблів або жертovníків.

Це спостерігаємо і в інших містах-полісах античного Причорномор'я, насамперед Пантікапея, Тіри, містах Боспорського царства. Так у культових приміщеннях житлових будинків Херсонеса знайдені мармурові скульптури: голова Діоніса, Артеміда, Ерот, Кібела [12, 16, 22, 24, 28]. Розміри їх у непошкодженому стані коливалися в межах від 0,3 м до 1

м, тобто такі самі, як зразки імпортованої Ольвією скульптури з метрополії. З внутрішніх приміщень будинків Херсонеса походять маленькі (до 0,3 м) мармурові статуетки декоративного призначення, наприклад, зображення лева [12, 164]. Знайдені й мармурові опори жертovníків-трапезофорів із зображеннями лева, тобто маємо фактично й фрагменти побутових предметів, що поєднують практичні функції з художнім вирішенням для окремого приміщення.

Таким чином, скульптура, архітектурний декор і мозаїка посідають доволі важливе місце в інтер'єрах житлових будинків античних полісів Північного Причорномор'я. Від початку III ст. до н.е., зі зростанням заможності полісів, у приватних оселях помітним стає потяг до красивих інтер'єрів. Громадяни намагаються придбати коштовну імпортовану мармурову скульптуру, замовляють майстрам-декораторам красиву мозаїку, прикрашають приміщення пілястрами, складними карнизами, фарбують стіни відповідно до призначення приміщень різнокольоровими фарбами. Особливо характерним для цього часу стає придбання для осель античних мешканців маленької мармурової пластики розміром від 0,3 м і нижче. Такими скульптурами могли обставляти не тільки маленькі приміщення гінекея, але й частину приміщень андрона, наприклад, таламос — кімнату господаря будинку. Більш того, існування групи подібних, невеличких за розмірами мармурових скульптур, передбачає наявність у інтер'єрах спеціальних ніш або консолей, що значно розширює наші уявлення про насиченість зовнішнього вигляду грецьких інтер'єрів загалом.

Приклади реконструкції інтер'єрів багатих будинків Північного Причорномор'я доби еллінізму вказують на кілька важливих висновків. По-перше, слід відзначити високий рівень естетичного смаку мешканців античних міст нашого півдня. Вони купують, хоча й невелику за розмірами, але високої художньої якості скульптуру з Греції. Цей високий смак підкреслюється і розумністю інтер'єру: багатший будинок має якіснішу скульптуру, яка чудово гармоніює з архітектурним декором і мозаїкою. Цікаво, що бідніший будинок у якості компенсації скромного інтер'єру намагається придбати нехай і

одну, але високохудожню скульптуру, як відбулося з андроном будинку Е—10 в Ольвії.

По-друге, звертає на себе увагу однакова масштабність скульптури, мозаїки та архітектурного декору. Житлові будинки полісів Північного Причорномор'я поступаються в розмірах та інтер'єрах будинкам Афін, Мілету або Олінфу. Тому скульптура, яку купують мешканці Ольвії, Херсонеса, Тіри або Пантикапея, поступається за розмірами (вона не перевищує 1 м) скульптурі багатих грецьких полісів доби еллінізму. Звісно, вона і дешевша.

По-третє, інтер'єри доби еллінізму міст-полісів Північного Причорномор'я дивують дуже гармонійним співвідношенням скульптури з мозаїкою та архітектурним декором. У більшості приміщень грецького будинку чудово доповнюють один одного малюнок мозаїки з тривимірністю скульптури і декором архітектурних деталей з кольорами стін. Жоден з видів не пригнічує другий, у всьому зберігається певна міра, що саме й створює синтез мистецтв.

Усе це дозволяє говорити про заздалегідь продуманий взаємозв'язок різних видів образотворчого мистецтва в інтер'єрах житлових будинків Північного Причорномор'я доби еллінізму. У синтезі мистецтв у інтер'єрі будинку домінує завдання створення гармонії цілого. Головними засобами виконання цього завдання одночасно стають архітектурний декор, скульптура та мозаїка, що доповнювалися керамікою, меблями тощо.

1. Крыжицкий С.Д. Архитектура античных государств Северного Причерноморья. — К.: Наук. думка, 1993. — 246 с.
2. Славин Л.М. Кварталы в районе ольвийской агоры / Сб. Ольвия. — К.: Наук. думка, 1975. — С. 5-56.
3. Кобылина М.М. Открытия в Олинфе // Вестник древней истории. — 1939. — № 3. — С. 189-217.
4. Фармаковский Б.В. Три головки из мрамора, найденные в IV слое // Известия археологической комиссии. — 1906. — Вып. 13. — С. 191-216.
5. Mendel G. Catalogue des sculptures grecques, romaines et bysantines. — Constantinople. — 1914. — Vol. II. — 567 p.
6. Крыжицкий С.Д. Жилье ансамбли древней Ольвии IV — II ст. до н. е. — К.: Наук. думка, 1971. — 178 с.
7. Лапин В.В. Мраморная женская головка из Ольвии // Краткие

сообщения института археологии АН УССР. — 1960. — Вып. 9. — С. 80-84. **8.** Крижицький С.Д. Архітектурні деталі з розкопок західної сторони ольвійської агори в 1962-1963 рр. // Археологія. — 1965. — Т. XIX. — С. 172-174. **9.** Русяева А.С. Земледельческие культы в Ольвии догетского времени. — К.: Наук. думка, 1979. — 190 с. **10.** Фармаковский Б.В. Раскопки в Ольвии // Отчеты археологической комиссии за 1904 г. — Спб., 1907. — С. 30. — Ил. 26 а, 26 б. **11.** Штітельман Ф.М. Античне мистецтво. — К.: Мистецтво, 1977. — 177 с. **12.** Иванова А.П., Чубова А.П., Колесникова Л.Г. Античная скульптура Херсонеса. — К.: Мистецтво, 1976. — 343 с.

Annotation

Sergiy Roslyakov. The syntesis of sculpture and architecture in the interiors of dwellings of Nother banks of the Black Sea region of ellinism. The article is devoted to the problem of reconstruction of interiors of inner rooms in buildings of antique cities Olbia and Khersones from the North banks of the Black Sea region. The author examines the main rooms of the house, that are andron and cult's room, so as bath — room. In all rooms we can see very high level of aesthetic taste, very nice unit of sculpture, mosaic and architecture décor. So, we can speak about synthesis of different kinds of fine arts in interiors of rich houses of Greek's cities on the south of Ukraine during Hellenistic period.

Key words: andron, cult, synthes, mosaic, architecture dūcor, composition, sculpture, aesthetic taste.

Аннотация

Сергей Росляков. Синтез скульптуры и архитектуры в интерьерах жилых домов Северного Причерноморья эпохи эллинизма. Статья посвящена вопросам реконструкции интерьеров жилых домов античных городов Северного Причерноморья эллинистической эпохи на базе жилых домов Ольвии и Херсонеса. Рассмотрены парадные помещения жилых домов, а именно андроны и культовые комнаты. Дополнительно рассмотрено помещение бани в богатом доме Херсонеса. Отмечен высокий уровень эстетического вкуса у жителей указанных городов, удачное сочетание в интерьерах привозной скульптуры, мозаики и архитектурного декора, что позволяет говорить о синтезе разных видов искусства в интерьерах жилых домов во времена высшего расцвета античной цивилизации на юге Украины.

Ключевые слова: андрон, культ, синтез, мозаика, архитектурный декор, композиция, скульптура.

Голова жінки з будинку
НГФ-2

Мозаїка з будинку ЗК-1

Скульптура Асклепія, Ероta та Гігієї.
Будинок ЗК-1

Мозаїка з будинку НГФ-2

Мозаїчна підлога лазні житлового будинку. III – II ст. до н. е., Херсонес

Фрагмент мозаїчної підлоги базилики. X ст., Херсонес

Пантікапей

Античні амфори

Розпис склепу. Голова Диметри. I ст. н. е., Пантікапей

Стела з гербом при вході до музею-заповідника. Ольвія

Залишки старовинного житлового кварталу. Ольвія

Артеміда Ольвійська з будинку E-10-1

Зразок настінного розпису. III ст. до н. е., Боспор

Скляна чаша з Ольвії

Давня споруда. Пантікапей

Ольвійський цирк